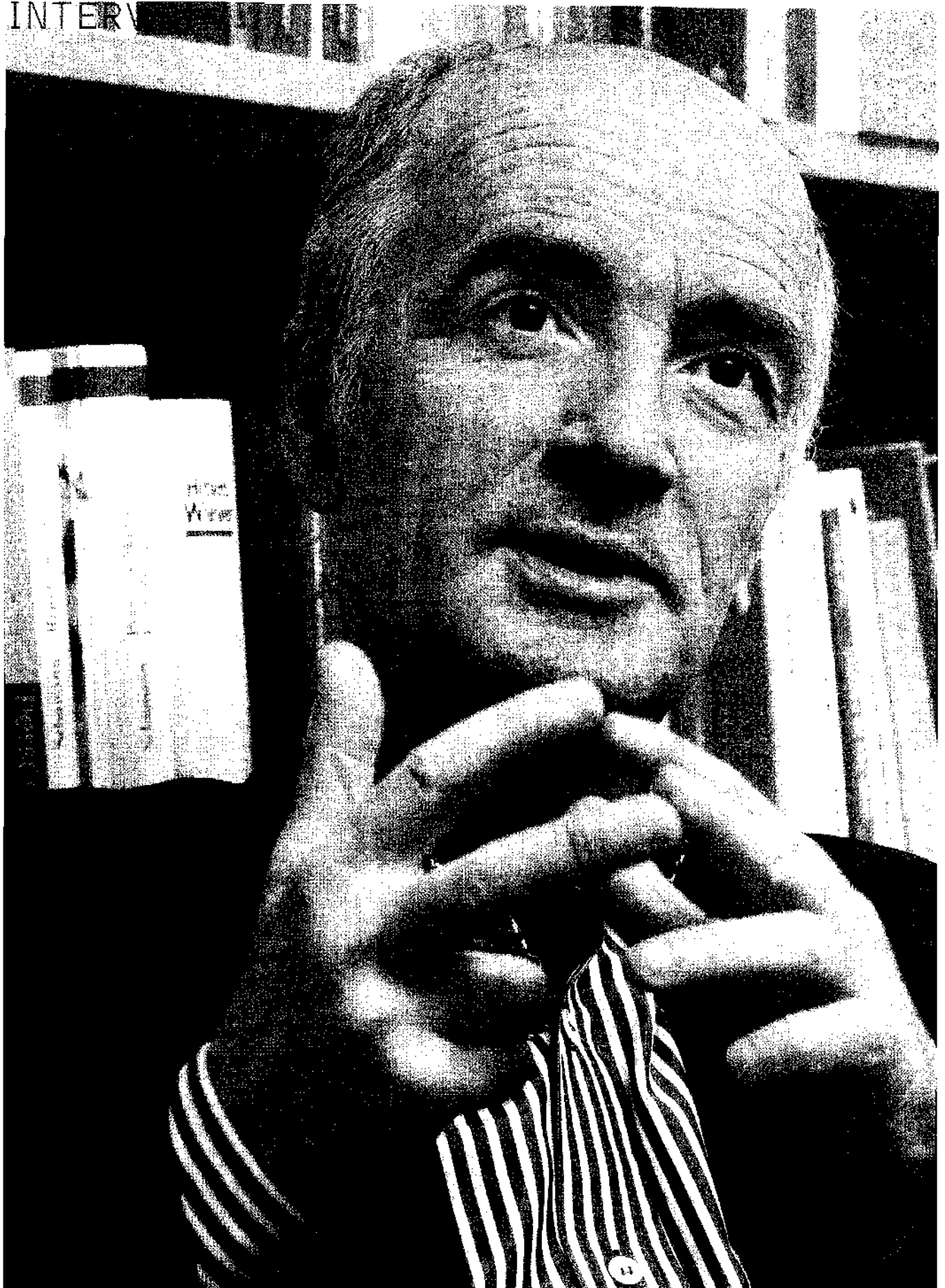

INTERV

"Niti ne čutim potrebe niti se ne čutim kompetentnega, da bi bil Janšev svetovalec, če pa bi to resnično bil, bi mu že zdavnaj svetoval, naj si najde kakšen drug poklic. Ali naj si odpočije. Za dalj časa." — dr. Vlado Miheljak

DR. VLADO MIHELJAK, PREDAVATELJ IN POLITIČNI KOMENTATOR

JURE TRAMPUŠ, FOTO BORUT KRAJNC

DR. VLADO MIHELJAK JE IZREDNI PROFESOR NA LUBLJANSKI FAKULTETI ZA DRUŽBENE VEDE. BOLJ KOT NJEGOVO ZNANSTVENO DELO PA SO V JAVNOSTI ZNANE NJEGOVE TEDENSKO KOLUMNNE, KI JIH ŽE VEČ KOT DVAJSET LET OBJAVLJA V RAZLIČNIH SLOVENSKIH MEDIJAH. ZANJ PRAVIJO, DA NE MARA JANEZA [ANŠE, A DA JE HKRATI ENAKO, ČE NE ŠE BOLJ NEPRIZANESLJIV DO POLITIČNE OPCJE, KI NAJ BI MU BILA PO SVETOVNEM NAZORU BLIŽJE.

Kaj bi se lahko Janez Janša naučil, če bi bil v soboto na razprodanem koncertu Pankrtov v Hali Tivolij?

• Če bi bil slučajno tam, se prav gotovo ne bi naučil ničesar. Prava težava ni v tem, da ga v soboto ni bilo v Tivoliju, težava je v tem, da ga ni bilo na koncertu leta 1977. Tistega časa pač ni razumel. Ne trdim, da so bili Pankrti *apriori*/politični projekt. Glasba in umetnost dobita prizvok političnosti z umestitvijo v čas. Pankrti so bili predvsem glasba, a so hkrati pomenili tudi močno umeščenost v neki čas, ki ga Janša pač ni estetsko doživljal in ni razumel. Bil je recimo sopotnik Mladine, a hkrati je živel v drugem svetu. In v tem je pravi problem. Če bi Janša v mladosti hodil na Pankrte, pa na džezovsko, pa sploh na altersceno tistega časa, danes Janez Janša ne bi postal to, kar je. Morda bi bil s svojo vztrajnostjo in z nespornimi organizacijskimi sposobnostmi uspešen politik, a ne reprezentant avtoritarne, ljudsko-populistične politike. Če bi nekoč poslušal Pankrte, mu danes ne bi rekli, da je slovenski Putin.

Če velja teza, da Pankrti napadajo sistem, katerikoli že vlada okoli njih, bi veljal sklep, da je razprodana dvorana tudi odsev političnih razmer v Sloveniji?

» Ne bi pretiraval. Pomembnejša razsežnost koncerta je večgeneracijska nostalgija. Z nostalgijami je pač tako, da nostalgije po starih časih vedno govore o aktualnem času. Nostalgičen po "starih dobrih časih", pa čeprav takšni niso nikoli bili, si vedno zgojijo zato, ker nisi zadovoljen s časom, v katerem živiš. Temu koncertu ne bi pripisal prevelike politične dimenzije, ljudje so šli tja preprosto zato, ker so si želeli zabave. Hkrati pa je vseeno res, da je čas v Sloveniji nasičen z nezadovoljstvom, in prav lahko se zgodi, da bodo koncertne dvorane in množična prizorišča spet postali prostor političnega. To, kar so pred tridesetimi leti nesporno bili. Spomnite se recimo Mačka B-ja, izvajalca reggae glasbe, ki je v Ljubljani pel "free janesha", čeprav sam ni točno vedel, kaj to pomeni. Besede so dobile pomen v ušesih poslušalcev. Takrat je bila torej vsaka javna manifestacija hkrati tudi politična manifestacija, sedaj pa tega vendarle še ni.

Pa bi se to lahko zgodilo?

• Lahko, če bi prišlo v družbi do nekega izrazitega nezadovoljstva. Deloma se to že dogaja, jasno pa ne v takšnih razsežnostih kot nekoč, kot v času, ko je bil svet bolj enostaven. V osemdesetih letih se je dobro vedelo, kdo so dobri in kdo slabi fantje, takrat je bila delitev strogo dihotomna. Kasneje se je pokazalo, da je iz dobrin fantov nastalo veliko slabih fantov in slabih politikov. Med njimi tudi Janez Janša, ki je svojo vseskozi prisotno latentno avtoritarno dimenzijo eksplicitno pokazal, ko je leta 2004 prevzel oblast. Kajpak tudi že prej, šele leta 2004 pa je zares dobil priložnost.

Leta 1994 ste po lokalnih volitvah zapisali, da je konec časa izrednih razmer. Ta ugotovitev iz sedanjih perspektiv ni najbolj natančna.

Ce se bo okrepila SLS, lahko to pomeni samo padec SDS. Pravi adut levice je torej, paradoksalno, ravno ljudska stranka.

• Lokalne volitve so takrat pokazale, da lahko zmagajo tudi "nepravi politiki". To se mi je zdel znak normalizacije. Tudi danes ponavljam enako, Vsa politična opcija, ki je podpirala predsedniškega kandidata Ljuzeta Peterleta, preprosto ni dojela, da je garant normalne politike prav to, da lahko tudi zaslužni izgubijo na volitvah. Še zmeraj niso sprevideli, da slovenski volivci spomeničarstva ne nagrajujejo radi.

Logika izrednih razmer se sicer v slovenskem političnem prostoru velikokrat ponavlja.

• Janez Janša je specialist za izgubljanje na volitvah. Na neki način ga pravzaprav občudujem, vsak, ki bi tolikokrat izgubil na volitvah kot on, bi že zdavnaj odnehal. A se ni vdal, nazadnje mu je uspelo, vendar ne smemo pozabiti, kako je leta 2004 zmagal. Le nekaj tednov pred volitvami je spremenil politični slog, začel je izvajati defenzivno politiko, spremenil se je v Boruta Pahorja. Ljudi je fascinirala njegova sprememba, spravevali so se, ali se res spremenil, ali se je naučil biti povezovalen. Po nekaj tednih pa je postalo jasno, da je bila vse samo mimikrija. Prevara, morda tudi samoprevara tistih, ki so potrebovali alibi za svoj oportunističen in uklonitev novi politični realnosti in moči. V politiki je pač tako, da na oblasti in v opoziciji ne moreš delovati na isti način. V opoziciji je dovoljeno veliko več; če iz opozicije deluješ radikalno, to delaš iz legitimne želje po oporekanju oblasti in nadziranju oblasti. Težava pa je, če take metode uporabljáš, ko vladaš državi. In Janša dejansko ni dojel, da sedaj ni v opoziciji, da mora prevzeti drugačen slog političnega delovanja. Danes imamo za premiera starega Janšo, ki generira politiko "izrednih razmer", v katerih je najspretnejši. Odličen primer je bila recimo seja parlamenta o zaupništvu vlade. Lahko jo ocenjujemo z različnimi atributi, morda bi lahko celotno dogajanje označili kot paranoidno seanso, ampak takšen je pač svet Janeza Janše.

Očitajo vam, da ste ga razglasili za paranoika?

• Ne, nikakor. Paranoidnost je označena naravnave, odziva in ne klinične slike. Ampak pazite perversnost. Kdo v mojih zapisanih in neizrečenih besedah prebere in sliši takšne oznake? Njegovi privrženci! Ne spuščam se v klinične dimenzije, ocenjujem samo njegova politična dejanja. Najboljši dokaz, da vidi svet kot zaroto, kot bi rekla Spomenka Hribar, da to-

rej vsem dejanjem daje pomen in jih povezuje v smiselno celoto, je njegova opazka o fotografijah, ki naj bi ga namenoma slikali od spodaj, da bi bil videti čim grši. Človek, ki misli na takšen način, ima težave, človek, ki to izgovori, pa izgublja nadzor nad politično in še kakšno realnostjo. Četudi bi Janša res mislil vse, kar je povedal na tisti ponedeljkovi seji, tega kot resen politik ne bi smel izgovoriti. Resen politik se ali ne ukvarja z novinarji in s svojo podobo (kar je sicer težko verjeti) ali pa tega ne pokaže. Ko je Tonv Blair čisto na koncu svoje kariere mimogrede ošvrknil novinarje, ki so v Angliji bistveno bolj napadalni kot v Sloveniji, je bila javnost zgrožena.

Kaj fascinacija, obsesija politika z mediji pove o njem samem?

• Mokre sanje vsake politike so, da bi imela vpliv na medije. Idealno je seveda, če so mediji prijazni sami od sebe, če sami razumejo vsa veličastna in modra sporočila politike, če pa niso dovolj uslužni, jim pač politika želi pri razumevanju malo "pomagati". Tudi liberalni demokrati so v svoji eri ves čas skušali vplivati na medijsko poročanje, vendar obstaja pomembna razlika. Politike so si med seboj podobne, a si niso enake. Liberalnim demokratom nikoli ni prišlo na misel, da bi spremenili zakonodajo in si medije podredili tako, kot to delata Vladimir Putin in Hugo Chavez. LDS si v formalnem smislu ni nikoli podredila medijev, Janša pa je stopil korak dlje. Pravzaprav ga bo ravno ta korak nazadnje pokopal. Živega človeka sicer ne bi želel pokopati, a Janševa politika in njegova era sta nedvomno v zatonu. Janša je pač ujetnik svoje nravi, ne more iz svoje kože. Mile Šetinc je nekoč napisal, da je Janša kot škorpjon, ki ga žaba pelje čez reko. Na sredi struge škorpjon žabo piči, in preden oba utoneta, reče: "Tak sem, ne morem si pomagati". Enako je z Janšo. Lahko bi prišel do spoznanja, da je to, kar počne, zanj usodno, pa vendarle to še vedno počne. Takšen nastop, kot ga je imel v parlamentu, lahko sproži samo negativne odzive.

Premier je malo korigiral svojo retoriko. "Stampedo se je ustavil," je dejal v intervjuju za Večer, njegova vlada pa je napovedala boj proti tajkunom.

• Delno ima prav, stampedo se je res ustavil, mediji bi morali še bolj udariti po njem, a so se pomaknili v defenzivo. Morda so se celo ustrašili. Vidi se, da je javna televizija postala še bolj servilna, mediji, ki so bili kri-

tičnejši, pa so postali previdnejši. Učinek se je pokazal, a mislim, da bo bolj kratkoročen. Zanimivo pa je nekaj drugega. Če je Janši začasno uspelo pri medijih, mu ni uspelo pri javnem mnenju. Ocene dela njegove vlade so ali enake ali slabše, kot so bile pred zaupnico. Glede tajkunov pa je stvar preprosta. Njegova vlada nima nekega ciljnega, konsistentnega vladnega programa, neoliberalci, od katerih si je na začetku veliko obetal, so ga že zdavnaj zapustili. Zato je Janša pač potreboval nadomestni, agitacijski oziroma animacijski program. In izbral je vojno, boj, polje, ki mu je najbolj domače. Boj proti tajkunom deluje putinovsko. In mimogrede: če je kdo zares tajkun, so to tisti, ki so strahovito obogateli s trgovino z orožjem. Teh Janša ni uvrstil na seznam. Sicer pa v Janševi percepciji obstajajo tajkuni in Tajkuni. Vsi so si približno na podoben način pridobili ogromno premoženje, izkoristili so svoj čas, pravne luknje, nedefinirano zakonodajo. A tajkuni so lahko slabi ali dobri, dobri pa so le tisti, katerih kapitalski imperij in vpliv služi interesom vladajoče politike. Boško Šrot iz leta 2004, 2005 in 2006 je isti Boško Šrot kot ta iz leta 2007.

Ni enak, upr se je vladi.

• Točno tako, a s formalnopravnega stališča med njegovo nekdanjo in današnjo vlogo ni nobene razlike. Vprašanje, zakaj se je uprl, je zanimivo. Če smo naivni, lahko predvidevamo, da sta Šrot in Andrijana Starina Kosem skupaj ugotovila, da je bilo to, kar sta delala pred leti, nepošteno. Verjetno pa so pravi razlogi drugače. Dinastija Šrot je očitno enega izmed svojih članov lansirala v politiko. Že nekaj časa se je ustvarjalo novo omrežje znotraj SLS, ki je potrebovalo kapital in medijski prostor. Nateg desetletja je takle: Janša je Pivovarni Laško dal vpliv na časopise, ta pa ga je, takoj ko se je počutila dovolj močna, zapustila, Ženska, ki je izvrševala njegovo politiko, ki jo je gojil kot kačo na prsih, se je obrnila proti njemu. A glede Dela in Pivovarne Laško je zanimivo še nekaj drugega. Dokler se je v imenu vlade čistilo na Delu in javni televiziji, se je nekaterim, ki se v teh dneh zgražajo, da lastniki vplivajo na uredniško politiko, to zdelo popolnoma normalno. Ko pa so se v identičnem položaju znašli sami, so začeli tisti, ki so nekoč prevzeli uredništvo s samo 17 glasovi podpore, govoriti o novinarski avtonomiji.

Novinarska javnost je enoglasno, nekateri njeni predstavniki sicer s stisnjeni-

mi zobmi, obsodila vpletanje lastnikov v uredniško politiko Maga.

• Revizije ni treba delati novinarski javnosti in njeni stanovski organizaciji, ta je bila na srečo veskozi dosledna. Revizijo bi morali delati Usti, ki so sedaj žrtve, ki so se še pred nekaj meseci norčevali iz drugih novinarjev, ko so ti trdili, da jih politika meče iz služb ... Kaj je najbolj shrljivo? Zamejnjalji so se politični gospodarji, metode pa so ostale enake, lastniki se vmešavajo v uredniško politiko časopisov, razlika je samo v tem, da ne poslušajo več svojega donedavnega političnega mentorja.

Je Pivovarna Laško namesto v SDS sedaj za svoje interese našla politično podporo v SLS? Zakaj se je sploh razvil spor med kapitalom in vladajočo politiko?

• Kapital ima svojo logiko, s politiko nikoli ne paktira zaradi ljubezni. Ne gre za poroko iz ljubezni, pač pa za poroko iz koristljubja. Ko je kapital ugotovil, da mu politika daje premajhne bonitete, da mu celo škoduje, je zamenjal stran. Namige, da so menedžerji spoznali, da se Janševe obljube ne izpolnjujejo, je bilo opaziti že nekaj časa. Najprej so z njim vsi kokečirali, če že ne paktirali, potem so ugotovili, da ta politik ni ravno makroekonomist, da se sploh ne spozna na ekonomijo, da je samo vojak. Vojaška logika pa v interesnem polju, v katerem se giblje kapital, ne pomaga, ampak mu škoduje. Seveda tega konflikta ni mogoče reducirati samo na razmerje družina Šrot, Pivovarna Laško in Janša, ampak je bistveno širši. Tako rekoč vsi gospodarstveniki so ugotovili, da je Janša človek od včeraj, ki je po sreči stopil na vlak za jutri. Razen nekaj drobne ekonomije, razen "osebnega spremstva", ni več velikega podjetja, ki bi danes še stavilo nanj, morda samo Gorenje, ki si zaradi izdelave oklepnikov obeta ekonomske koristi. Šrotov upor bo za sabo potegnil plaz. Upadanje priljubljenosti vlade Janeza Janše ni sezonski pojav kot cena zgodnjega krompirja, ampak trend. Javno mnenje si lahko predstavljamo kot težek vagon. Vagona, ki stoji na tiru, ne premakne niti deset močnih mož, a ko se enkrat premika, ga lahko poriva tudi majhen otrok. Podobno je s trendom upadanja podpore vladi Janeza Janše, Zelo težko ga bo obrnil. Ne bi ga sicer dokončno odpisal, predvsem zaradi volilne aritmetike, a svoj javnomnenjski položaj bo zelo težko izboljšal, S čim pa lahko zmagata? Z radikalno vojno proti tajkunom? Z boljševiskimi prijemmi?

Pahor je predvidljivo nepredvidljiv, ker vsako programsko točko podredi ozkim interesom samopromocije. Celo interes njegove stranke je podrejen njegovi samopromociji.

- S tem bo morda reaktiviral in utrdil svoje generično volilno telo, ki pa je dosti manjše od odstotkov, ki jih stranka potrebuje, da bi zmagala na volitvah.

SLS ni edina stranka, ki postaja vezana na neki kapitalski center, tudi za prenovljeno LDS se večkrat sliši, da jo je prevzel kapital.

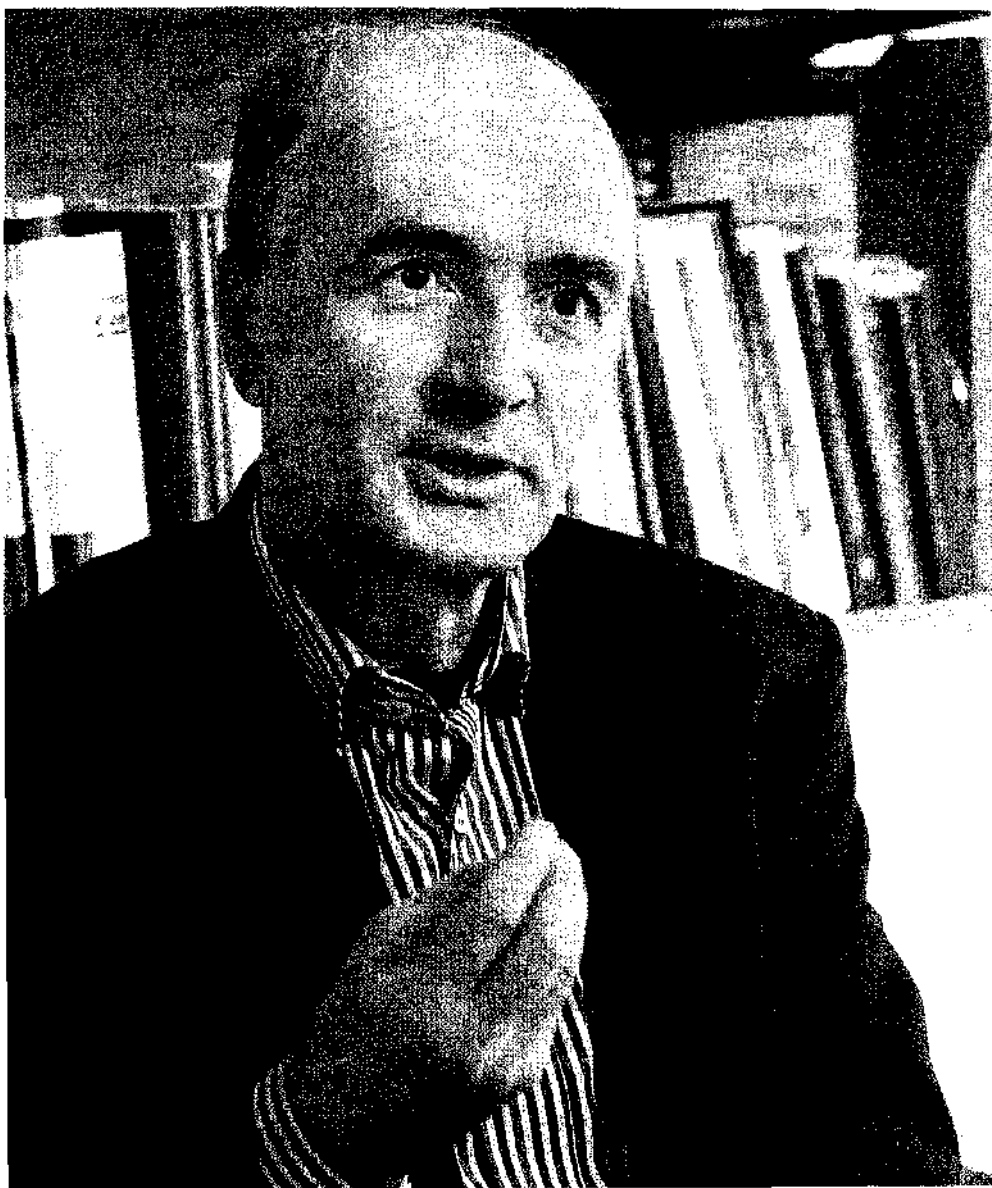
- Kako uspešen bo projekt nove SLS in nove LDS, bomo še videli. Obstajajo celo špekulacije, da sta oba projekta med seboj povezana, da kapital nastopa z razpršenim tveganjem. Pri LDS gre sicer bolj za močne lobije vpliva, pri SLS je v igri čistejša različica kapitala. Prevelika bližina kapitala in politike sicer za majhno Slovenijo ni ravno najboljša rešitev, je prej nevarna kot dobra.

Pred pol leta ste zapisali, da ni dobro, če LDS razpade. Tako mislite še danes?

- Danes je razpad realnost. Liberalni demokrati, mislim LDS in Zares, neradi slišijo, da so razpadli predvsem zaradi osebnih averzij. Ne eni ne drugi ne znajo povedati, v čem je temeljna programska razlika med eno in drugo stranko.

In v čem je?

- V ničemer. Edina programska točka, po kateri se ti dve stranki razlikujeta, je, da LDS ne mara Zaresa in da Zares ne mara LDS. Gre za osebne averzije akterjev. Takrat sem menil, da je za Slovenijo, če se naj razvija v neko libertarno smer, bolje, da LDS ostane takšna, kot je bila. Močna liberalna demokracija je bila pomembna in je odigrala, vsem napakam navkljub, pozitivno vlogo v demokratizaciji mlade države. Bila je nekaj neobičajnega v evropskem prostoru, kjer praviloma obstajata dva pola, socialdemokratski in ljudsko-krščanski. V Sloveniji je torej obstajalo več centrov politične moči, in če bi bili popolnoma razgrajeni liberalci, bi se Slovenija preveč dihotomizirala. Izkušnje iz drugih postsocialističnih držav in tudi iz sosednje Hrvaške pa kažejo, da je to nekaj slabega. Trdim, da bi bilo za Slovenijo katastrofalno, če bi imela takšen volilni sistem, kot ga je imela v Tudmanovi eri Hrvaška. A naj se vrnem k LDS, ta je razpadla na dve frakciji in njuna ključna težava je, kako bosta sodelovali po ločitvi. Ali bosta ravnali kot zakonci, ki si zares nagajajo šele po tem, ko se razidejo, ali pa kot tisti pari, ki šele po ločitvi začno tvorno sodelovati. LDS in Zares sicer nikoli ne bosta mogla čisto za-

res računati na Pahorjeve socialdemokrate. Pahor je v tem smislu predvidljivo nepredvidljiv, ker vsako programsko točko podredi ozkim interesom samopromocije. Celo interes njegove stranke je podrejen njegovi samopromociji. Pahor bi se lahko pogajal in pogovarjal tako rekoč o vsem. Spomnite se, kako je razmišljal o spremembi volilnega sistema, o izbrisanih ... Situacija SD je še posebej nenavadna. Na eni strani je Milan M.

Cvikl, na drugi strani pa Pahor. Na eni strani je Miran Potrč, na drugi strani pa Pahor. Na eni strani je Aurelio Juri, na drugi strani pa spet Pahor. Nihče ga ne mara, a vsi pravijo, da brez njega ne morejo.

Kljub pregovorni neodločnosti pa je Pahor v javnosti izredno priljubljen. Kakšni so razlogi?

- Na ravni politične osebnosti je že dolgo popularen. Zakaj pa ne bi bil, je takšen, da bi ga imela vsaka mama

za svojega otroka. Je poosebljeno dobro, neagresiven, dialoški ali, kot bi rekla moja pokojna mati, zelo "marnirlich"; je pa hkrati brez vsebine, Dolga leta je veljalo, da Pahorju raste podpora, stranka pa vegetira pri slabih desetih odstotkih. Letos se je zgodil preboj, prosto lebdeče volilno telo je po razpadu LDS svoje upanje depopiralo pri Pahorju. Vprašanje pa je, kaj se bo zgodilo, če bo prihodnje mesece začela rasti podpora liberal-

Boj proti tajkunom deluje putinovsko. Če je kdo zares tajkun, so to tisti, ki so strahovito obogateli s trgovino z orožjem. Teh Janša ni uvrstil na seznanj.

mm irakcijam. votencijama ras: poapore LDS in Zaresu nujno pomeni tudi padec podpore SD. Podobno je na drugi strani, če se bo okrepla SLS, lahko to pomeni samo padec SDS. Pravi adut levece je torej, paradoksalno, ravno ljudska stranka.

Janševa stranka je svojega novega sovražnika že definirala, vsi napadi poslancev SDS na Pahorja in na njegovo stranko imajo verjetno povsem pragmatičen razlog.

• Razloga sta najmanj dva, najprej skušajo zabiti klin med Pahorjem in njegovo stranko, in potem, kar je pomembnejše, napadati samega Pahorja, ker kot nesporni prvak politične levece pomeni največjo grožnjo vladajoči opciji. Nenavadno je tudi ljubezensko razmerje med Janšo in Pahorjem. Ko je Pahor Janši poslal prijazno spravno pismo, mu je namesto naslovnika odgovoril le neki državni sekretar iz kabineta, kar je bila neposredna žalitev in velika politična klofuta. Vse skupaj me spominja na šalo o edinem popolnem partnerskem razmerju med sadistom in mazohistom. Mazohist pravi sadistu, naj ga udari, ta pa mu cinično odgovori, da ga tepe in ko ga ne tepe, sta oba zadovoljena. Enako je z odnosom med Janšo in Pahorjem. V Sloveniji je problem pravih voditeljev, edini stranki, ki imata danes liderje, sta SDS in SD. Pri Janševih demokracijah, kjer je celotna stranka podrejena eni osebnosti, brez nje stranka ne obstaja. Druga takšna stranka je Pahorjeva, pa čeprav bi SD brez njega lahko obstajala. Nenavadno je, da stranke spet dobivajo predmoderna obeležja, da temeljijo na karizmatičnih voditeljih.

Karizmatičnega voditelja je imela nekoč tudi LDS.

• In ta voditelj je bil najprej problem, potem je bila problem njegova odsotnost. Dmrovšek je bil z liberalnimi demokracijami zgolj v ohlapni koaliciji. Niso ga marali in še bolj se niso marali med seboj, zato so ga konsenzualno sprejeli za "odsotnega očeta", voditelja, od katerega nimaš veliko, a ti zagotavlja ugodno življenje. Z liberalnimi demokracijami je bilo vedno prijetno kramljati, ker si zmeraj zvedel kaj slabega o njihovih strankarskih kolegih, bilo je prav neverjetno, vsekoli so drugo drugemu govorili za hrbtom in to so tudi vsi vedeli in tolerirali. Hkrati so vsi udrihali čez Janeza Dmrovška, a mu nobeden ni upal nič narediti,

Ko pa je Dmrovšek odšel v predsedniške dvore in na Zaplano peč kruh, je začelo vse razpadati. Prišel je Tone Rop, ki ima vse druge talente, razen smisla za vodenje. Med stranko zmage leta 2000 in razcepljanjem LDS sedem let kasneje je razlika samo v tem, da je imela stranka leta 2000 voditelja, kasneje pa ne več. To velja tudi za večino drugih strank v Sloveniji. Pri nas bi morala biti najmočnejša stranka pravzaprav krščanska demokracija, zaradi vrednostne, konservativne, tradicionalne usmerjenosti Slovencev, a polidčno skoraj ne obstaja. Zakaj? Ker se niso artikularili prepričljivi voditelji.

Letos je poizkušal Lojze Peterle.

• Na začetku mu je kazalo dobro, pa je v zadnjih štirinajstih dneh pred drugim krogom volitev vse pokvaril, Peterle je politik, ki je svojo kariero po razpadu Demosa krojil po Maovem geslu iz poraza v poraz do končne zmage. Kot maratonec. Končno zmago je dosegel na volitvah v evropski parlament, ta zmaga mu je prinesla atribute uspešnega politika, izbrsil se je v Bruslju, na letošnjih predsedniških volitvah pa se je spet pokazalo, da ima kot politik resnejše težave. V zaključku volilne kampanje se je pokazalo, da ni človek velikega formata, ampak ravno nasprotno. Pripravljen je lagati, manipulirati, izkrivljanje dejstva. Peterle je točno vedel, da govori neumnosti, laži, pa jih je vseeno ponavljal.

Janeza Janše torej niso oblatili novinarji, pač pa Lojze Peterle?

• Tudi tako bi lahko rekli. Peterle je pohitel z napovedjo kandidature in s tem prisilil desnico, da ga je nominirala za skupnega predsedniškega kandidata, potem je začel maratonsko kampanjo, se v njej odmikal od vlade in ob stiski po slabem izidu v prvem krogu približeval vladi, Janša je v volilno tekmo poslal celo svojo partnerico, nazadnje pa je Peterle za poraz odkril prav njega in vlado. To bo gotovo imelo dolgoročne posledice za odnos med tema dvema politikoma, Pravi janševski razcep je tale: čeprav je njegov predsedniški kandidat strahovito izgubil na volitvah, je sam pri sebi gotovo čutil nekaj zadovoljstva, da je bil Peterle poražen. Sicer pa Slovenije niso blatili novinarji. Slovenijo je blatila oblast prek svoje javne podobice, ki so jo beležili tuji dopisniki in veleposlaništva. Celotno najbolj zavestno državo, recimo ZDA, ki so Dimi-

triju Ruplu in Janši gotovo bližje kot Bruselj, niso najbolj navdušene nad dogajanjem v Sloveniji.

Pa je pravi voditelj Zoran Jankovič?

• Ne vem. Jankovič še vedno ni, kot to tudi vedno znova sam poudarja, politik v polnem pomenu besede. Lahko pa zanj nesporno rečemo, da je levičar. V sodobni postmoderni družbi količina denarja ne definira vrednostne orientacije posameznika, Jankovičev slog, njegovo razmerje do delavstva, socialnega kapitala je levicarsko. Popolnoma neproduktivno je špekulirati, ali to dela pristno ali ne, v politiki štejejo učinki. Če je nekdo proti smrtni kazni, dvigne roko, da je proti, če je nekdo za poroko istospolnih partnerjev in pripravi takšen zakon, to šteje, ne glede na to, kaj si o vsem "resnično misli", LDS je bila dolgo stranka levece, čeprav tega v njej niso radi slišali. Delovali so konsistentno vse do politične kampanje za Nato. Tam so se zapletli in od takrat si niso upali politično artikulariti svojih stališč, bali so se svoje sence, bali so se izbrisanih, džamije. Bali so se, da bi izgubili volitve, zato niso naredili nič in so na volitvah izgubili.

Kako to, da so v Sloveniji desni intelektualci prijaznejši do svoje politične opcije kot levi?

• • To je ključna prednost levoliberalnega bloka ...

... nekateri bi dejali slabost.

• Iz levoliberalne opcije večkrat pridejo očitki, da so jo leta 2004 zrušili ravno levoliberalni publicisti. Dolgoročno pa je takšna kritičnost prednost. Če je v čem razlika med obema generičnima blokoma, je v tem, da ima levi blok neko kritično javnost, desni pa je v tem smislu prazen. To je slabo za desnico, saj ta zaradi pomanjkanja "prijeteljske kritike" izgublja nadzor nad svojimi dejanji. "Pravi novorevijaš" (sem ne štejem zakoncev Hribar in Bučarja) pač ne bo nikoli napisal nič kritičnega o Janezu Janši, kritiziral bi ga samo, če bi bil premalo janševski. Desnica je v tem smislu prav leninistična, pri njej obstaja kategorično pojmovanje realnosti, moje je dobro, drugo pa je slabo. Ključni problem Janeza Janše torej ni, da ima sovražnike - težko jih je prešteti, ker jih je toliko -, njegov ključni problem je, da nima prijateljev. Prijatelj, ki bi mu nastavljal ogledalo. Za kar je kriv tudi sam, Janša pač funkcionira po principu ali-ali. Danes bi mu recimo gotovo koristil Ivo Hvalica, pa ga je

raje izrinil iz stranke. Delno je razlog tudi drugie. V Sloveniji obstajata dve različni demokratični tradiciji. Ena je narodnodemokratična novorevijaška, ki je v demokratizaciji videla pot za doseganje suverenosti. Druga je liberalnodemokratična, ki je izšla iz civilnih gibanj, Mladine, ZSMS-ja. Če je prva videla ključ za doseg suverenizacije kot cilja v demokratizaciji, je druga videla ključ za doseg demokratizacije kot cilja v suverenizaciji.

V usodnem trenutku sta se za hip srečali in gojili privid sloge in bratstva, česar ni bilo ne prej ne kasneje in v resnici tudi takrat ne. Tista opcija, ki je prišla iz civilnih gibanj, je vsekoli gojila drugačen dialog. Govorili sta različne jezike in dajali enaki besedam različni pomen. Zato sem na začetku intervjuja dejal, da so eni hodili na Pankrte in na jazz koncerte, se pojavljali na civilnodružbeni sceni, drugi pa so obiskovali kulturniške, narodnoubuditeljske "maše" in iniciacije kot v obdobju čitalništva. Janševa opcija nima svoje kritične javnosti, javnosti, ki bi njemu in njim nastavljala ogledalo. To se je pokazalo denimo ob t. i. aferi Lukšič. Nikogar iz "Janševih" akademskopublicistične srenje ni bilo, ki bi iz načelnih razlogov rekel politiki: "Roke stran od univerze!" Tudi če bi bilo z anatomiziranim raziskovalnim projektom kaj narobe, in prepričan sem, da ni bilo, ne bi smelo politiki priti niti na misel, da se ukvarja z akademskimi standardi in merili. In nasprotno, tudi univerzi ne bi smelo priti niti na misel, da se sploh skuša braniti pred politiko. V tem smislu je bila Lukšičeva privolitve, da stopi pred parlamentarno komisijo, napaka.

In kaj lahko Janši še pomaga, lahko postane bolj priljubljen zaradi predsedovanja Evropski uniji?

• Mislim, da ne. Leta 2004 so si v Sloveniji kljuko podajali vsi eminentni evropski funkcionarji, vsak teden je kdo prišel na obisk, pa je LDS vseeno izgubila na volitvah. Podobno bo sedaj. Če lahko Janšo še kaj reši, to gotovo ne bo predsedovanje Evropski uniji.

Kaj pa ga lahko reši?

• Niti ne čutim potrebe niti se ne čutim kompetentnega, da bi bil Janšev svetovalec, če pa bi to resnično bil, bi mu že zdavnaj svetoval, naj si najde kakšen drug poklic. Ali naj si odpočije. Za dalj časa. X